

REPORTS OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ISSN 2224-5227

Volume 5, Number 5 (2014), 172 – 177

UDC 343.17

NEW CHANGES IN JUDICIAL SYSTEM
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

G.A. Kuanaliyeva

kuanaliyeva.guldanakz@mail.ru

Kazakh National University named after Al -Farabi. Almaty, Kazakhstan

Key words: court, judicial system, judicial authority, judicial reform, judge, mediation, etc.

Abstract. In article some aspects of judicial reform in the Republic of Kazakhstan are considered. The analysis is given to present judicial system, and also need of the account in the course of reforms of historical, cultural and mental features of our country.

Judicial authority is carried out by means of civil, criminal and other forms of legal proceedings established by the law. No other bodies and persons have right to appropriate power of the judge or functions of judicial authority. Judges, when considering the case, are independent, accountable only to the constitution and the law. The infringement of the status and independence of judges isn't allowed, intervention in activities of court for consideration of the case is also not allowed and attracts responsibility. The decision and requirements of judges at implementation of powers are obligatory for execution by all persons as state and physical and legal. Non-execution of decisions also attracts responsibility. The judicial system of the Republic of Kazakhstan makes the Supreme Court of the Republic of Kazakhstan and local courts. Formation of special and extraordinary vessels under any name isn't allowed.

ӘОЖ 343.17

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
СОТ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ЖАҢА ӨЗГЕРІСТЕР

Г.А. Қуаналиева

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. Алматы, Қазақстан

Тірек сөздер: сот, сот жүйесі, сот билігі, сот реформасы, судья, медиация, және т.б.

Аннотация. Мақалада Қазақстан Республикасындағы өткізілген сот реформасының кейбір тұстары қарастырылады. Бүгінгі күні сот реформасы аяқталды деуге негіз бар. Сондай-ақ еліміздің тарихи, мәдени және басқа да ерекшеліктерін ескере отырып, қазіргі сот жүйесіне талдау жүргізілген. Сот билігі азаматтық, қылмыстық және заңмен белгіленген сот өндірісінің басқа да нысандарымен жүзеге асырылады. Өзге органдар мен жеке тұлғалар судья өкілеттілігін немесе сот билігінің қызметін өз иелігіне алуға құқықтары жоқ. Судьялар сотта іс қараған кезде тәуелсіз, тек қана Конституция мен заңға есепті болып табылады. Судьялардың мәртебесі мен тәуелсіздігіне нұқсан келтіруге тыйым салынады, сондай-ақ сотта іс қарастырылған кезде соттың қызметіне араласуға жол берілмейді және ол үшін жауаптылық көзделген. Сот шешімдері мен талаптарын орындау барлық тұлғалар, мемлекеттік, жеке және заңды тұлғалар үшін міндетті. Шешімді орындамағаны үшін жауаптылық көзделеді. Қазақстан Республикасының сот жүйесі Жоғары Соттан және жергілікті соттардан құралған. Өзге атпен арнайы және төтенше соттар құруға жол берілмейді.

XXI ғасыр Қазақстан Республикасы үшін іргелі жаңалықтармен, саяси, экономикалық, әлеуметтік салалардағы үлкен табыстармен басталды. Соның бір көрінісіндей, Елбасының жаңа «Қазақстан жолы – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауында еліміздің Мәңгілік

Ел болуына сара жол ашылып тұрғаны айқындалды [1]. Оның көптеген негіздерінің бірі ретінде барлық азаматтардың бостандықтары мен құқықтарын қорғауды жоғары дәрежеде қамтамасыз ететін, халықаралық стандарттарға негізделген, тәуелсіз сот жүйесі құрылды. Осы орайда «Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыру жолында отандық сот жүйесінің алатын орны қандай деген заңды сұрақ туындайтыны рас. Әрине, сот жүйесі өзінің қатарын тәжірибелі және озық ойлы, терең білімді, заңдылық пен әділдік қағидаттарын ерекше бағалайтын, халқына адал, антына берік азаматтармен толықтыра отырып, мемлекеттік дамудың әр кезеңдерінде туындаған дауларды, күрделі қоғамдық қатынастарды реттеуде, қоғамдық тепе-теңдікті сақтауда белсенді рөл атқаруы тиіс деп ойлаймыз. «Алдымен – экономика, содан кейін саясат» [2, 4] деген ұстанымды басшылыққа алып, еліміздің экономикасын дамыту арқылы халықтың әл-ауқатын арттыруға бағытталған реформалық үдерістер біздің жаңа, жас мемлекет ретінде дұрыс бағытпен алға қарай жүріп бара жатқандығымыздың дәлелі болды.

Қазақстан Республикасы Конституциясының 76-бабына сәйкес: «Сот билігі Қазақстан Республикасының атынан жүзеге асырылады және өзіне азаматтар мен ұйымдардың құқықтарын, бостандықтары мен заңды мүдделерін қорғауды, Республиканың Конституциясының, заңдарының, өзге де нормативтік құқықтық актілерінің, халықаралық шарттарының орындалуын қамтамасыз етуді мақсат етіп қояды» [3, 30]. Демек, Қазақстан Республикасында сот төрелігін үшінші билік - сот билігі жүзеге асырады. Сот билігі – мемлекеттік саяси жүйенің құрамдас бөлігі, ажырамас бөлшегі. Еліміз егемендік алып, тәуелсіздікке қол жеткен алғашқы жылдардан бастап сот жүйесі қоғамдық заңдылықтарға негізделген іздену, қалыптасу, даму жолдарынан өтті. Осы жылдар аясында, биліктің дербес тармағы ретінде сот жүйесі қоғамдық қатынастардың орнығуына, мемлекеттің саяси беделінің артуына, заңдылықтың басты демократиялық қағидаларының бірі ретінде бағалануына үлесін қосты. Ал Елбасының бастауымен елді көркейтуге арналған жолда әрбір сала қызметкерлері ортақ іске дұрыс әрі орнықты үлес қоспаса оның өркендей қоюы да екі талай. Міне осы тұста бірлік бар жерде тірлік бар дегендей, билікті де, білімді адамдар өз салалары бойынша болашаққа белгіленген сара жолды салып, ойдағы міндеттерді аз уақытың ішінде жүзеге асырып, елдің дамуына үлкен үлес қосты. Соның бірі Жоғарғы Сот жүйесі.

Сот реформасын жүргізу ең алдымен адам құқықтары мен бостандықтарын биік дәрежеге шығаруының бірден бір кепілі болып табылады. Ел басымыз Н.Ә.Назарбаев әрбір жолдауында құқық қорғау органдарының қызметін, оның ішінде сот төрелігінің жұмысын дұрыстау, жаңарту басымдықтарына елеулі ынта қояды. Біздің мемлекетімізде соттық-құқықтық реформа жүзеге асырылып, соның ішінде әділсотты дүние жүзілік деңгейге жеткізу міндеті тұр. Қазақстан Республикасы Президентінің 24 тамыз 2009 жылғы № 858 Жарлығымен бекітілген 2010–2020 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының Құқықтық саясат тұжырымдамасында былай делінген: «Мемлекетіміздегі құқықтық саясаттың ең маңызды бөлігі ол құқықтық саясат болып табылады, оны жетілдіру қылмыстық, қылмыстық іс жүргізу және қылмыстық-атқару құқықтарының, сондай-ақ құқық қолданудың өзара байланысқан кешенді жолымен жүзеге асырылады» [4, 2 б.]. Осының барлығы тұрақты түрде қалыптасқан адам құқықтарын қамтамасыз ету механизмін қайта қарауды талап етеді. Қазақстанның саяси-құқықтық даму тарихындағы саны жағынан үшінші болып табылатын аталмыш жаңа бағдарламалық құжат, мемлекеттің құқықтық жүйесінің болашақтағы онжылдығына негізгі бағыттарды анықтады. Концепцияда Қазақстандық мемлекет пен құқықтың болашақ дамуы туралы ғылыми негізделген болжамдардың отандық және дүниежүзілік тәжірибеде жинақталған оның дамуының қазіргі тенденцияларына негізделген ұлттық құқықтық жүйені жетілдірудің негізгі бағыттары баяндалған. Осының негізінде құқық салалары жетілдіріліп және еліміздің әрі қарай жанаруының құқықтық негізі ретінде Қазақстандық заңдарының жаңа кезеңі қалыптастырылатын болады. Қазіргі таңда сот құқықтық реформасы әрі қарай өзінің заңды жалғасын табуда, еліміздің әрбір азаматының өмірі мен қызметін құқықтық тұрғыдан қамтамасыз ету жолында түрлі жұмыстар жүргізілуде. Сот жүйесінде үлкен өзгерістер болды. Жан-жақты жүргізілген сот құқықтық реформасының нәтижесінде сот саласының тәуелсіздігін қамтамасыз етуге тиімді шаралар белгіленді. Сот жүйесін одан әрі дамыту, дербес тәуелсіз сот құру – жүргізіліп отырған сот реформасының басты мұраты. Тәуелсіздік алған жылдар аясында Қазақстан судьяларының алты съезі өтіп, әрбір съезде республика сот жүйесінің бүгіні және болашағы туралы өзекті мәселелер талқыланып, мемлекеттік маңызы бар шешімдер

қабылданды дей аламыз. Мәселен, өткен жылы, қараша айында болған Судьялардың VI съезінде Елбасы Н.Назарбаев отандық сот жүйесінің табысты еңбегін оң бағалап: «Біз «Қазақстан-2050» Стратегиясын темірқазық ете отырып, сот жүйесін жетілдіруді жалғастыра беруіміз қажет. Егер де біз реформа жасағанда сот жүйесін, жалпы құқық қорғау жүйесін түзесек, көздеген мақсатымызға жете алмаймыз. Біздің азаматтар сот жүйесінде барлық мәселелерді шешуі керек, өзінің құқын қорғай алуы керек», – деді. Осы сөздер сот жүйесінің мемлекеттің саяси құрылымындағы алар орны мен рөлін және сот-құқықтық реформасының болашақтағы даму бағыттарын айқын анықтап беріп отыр.

2000 жылғы 25 желтоқсанда қабылданған «Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьялардың мәртебесі туралы» Конституциялық заң сотқа қатысты конституциялық кепілдіктерді түбегейлі пәрменді етті. Тәуелсіздік жылдар аясында биліктің бір тармағы ретінде сот жүйесі қоғамдық қатынастардың қалыптасуына, мемлекеттің саяси беделінің артуына, демократиялық қоғам ретінде нық орнығуына үлес қосты. Сот (судья) - қылмыстық процестің басты субъектісі болып табылады. Сот қылмыстық істерді сотта қарау және шешу жолымен сот әділдігін жүзеге асырады. Сондай-ақ сот билігі сотта іс жүргізудің азаматтық және заңмен белгіленген өзге де нысандары арқылы да жүргізіледі. Сот билігін жүргізу алқабилердің қатысуымен де жүзеге асырылуы мүмкін. Соттарда қаралатын істердің көпшілігі азаматтық істер болып табылады. Бұлар - азаматтық, отбасылық, еңбек, тұрғын үй, экологиялық, қаржы, салық және ведомствалық бағыныстағы соттардың қарастылуына жатқызылған басқа да құқық қатынастарынан туындайтын даулар болып табылады.

Қазақстан Республикасының Қылмыстық іс жүргізу кодексінің (ҚРҚІЖК) 7 бабына сәйкес: «сот» - сот билігі органы, Қазақстан Республикасының сот жүйесіне кіретін, істі алқалық немесе жеке қарайтын кез келген заңды түрде құрылған сот; ал «судья» - сот билігін жүргізуші; осы лауазымға заңда белгіленген тәртіппен тағайындалған немесе сайланған кәсіпқой судья (соттың төрағасы, сот алқасының төрағасы, тиісті соттың судьясы) болып табылады [5, 2 б.].

Судья әрдайым адал әрі әділдіктің жаршысы болуы керек. Сондықтан «Қазы – халықтың - ождан», деп бекер айтпаса керек. Сот шешімі әрдайым бұрмалаусыз, заңға негізделген болса, даугерлер төреліктің дұрыстығына күмән келтірмейді. Айыпкер заң бұзғанға зауал бар екенін түсінеді. Бұдан шығатын кесімді ой – жалпы сот қызметі осы бағытта қалтқысыз қызмет етуі тиіс. Елбасының «Қазақстан – 2050» Жолдауында судьялар корпусының алдына қойған басты межелердің бірі де осы. Халқы заңын сыйлайтын, сотына сенетін қоғам – ең дамыған қоғам болып табылады. Аталған стратегия сот жүйесінің мемлекеттің саяси құрылымындағы беделі мен рөлін, сот-құқықтық реформасының болашақтағы даму бағыттарын айқындап отыр. Ал сот жүйесінің реформасын одан әрі тереңдету – мемлекет саясатының басым міндеттерінің бірі. Жалпы, тамыры Конституциядан бастау алған сот жүйесі бүгінде үлкен белестерді бағындырды. Соның бірегейі – 2011 жылы Қазақстанның Судьялар одағы халықаралық қауымдастыққа толыққанды мүше болуы.

Бүгінде сот-құқықтық реформасы қоғам талабына сай жалғасын табуда, соның бірі – заңдарды ізгілендіру. Мәселен, «Қазақстан Республикасының қылмыстық кодексі», «Қазақстан Республикасының қылмыстық істер жүргізу кодексі», «Қылмыстық-орындаушылық» және «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстерді» қабылданып, 2015 жылдың 1 қаңтарынан бастап қолданысқа енгізілмек. Ал «Қазақстан Республикасының азаматтық істер жүргізу кодексінің» жобасы дайындалып, Мәжілістің талқылауына жолданды. Жоғарғы Соттың тікелей жетекшілігімен іске асқан жоба азаматтық істерді қарау барысында уақытты тиімді пайдалану, яғни, істерді жедел қарау мүмкіндігін арттыруға, халықтың қолжетімділігін қамтамасыз етуге бағытталған.

Сот өкілеттілігі заңмен нақты айқындалған:

- 1) адамды қылмыстың жасалуына кінәлі деп тануға және оған жаза тағайындауға;
- 2) адамға медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын не мәжбүрлеп тәрбиелік ықпал ету шараларын қолдануға;
- 3) төмен тұрған сот қабылдаған шешімнің күшін жоюға немесе оны өзгертуге;
- 4) тергеушінің, анықтау органының, прокурордың айыпталушыға, күдіктіге қатысты үйде қамауда ұстау, қамауға алу түріндегі таңдаған бұлтартпау шараларына санкция беруге және олардың мерзімін ұзартуға;

5) сот актілерін жаңадан анықталған мән-жайлар бойынша қайта қарауға;

б) күзетпен ұсталмаған адамды сот-психиатриялық сараптама жүргізу үшін медициналық ұйымға мәжбүрлеп орналастыру туралы шешім қабылдауға құқықты.

Сонымен қатар, егер істі сотта қарау кезінде қылмыс жасауға, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын бұзуға ықпал еткен мән-жайлар, сондай-ақ анықтау, алдын ала тергеу барысында жол берілген басқа да заң бұзушылықтар анықталса, сот жеке қаулы шығарып, онда заңды бұзудың қажетті шаралар қабылдауды талап ететін осы мән-жайлар мен фактілерге тиісті ұйымдардың немесе тұлғалардың назарын аударады. Егер сот мұны қажет деп тапса, басқа жағдайларда да жеке қаулы шығаруға құқығы бар.

«Соттың қылмыстық процесті жүзеге асырушы органдар жүйесіндегі орнының маңыздылығын түсіну үшін басқа ешқандай органға емес, тек сотқа ғана берілетін өкілетіктердің мазмұнын ескеру қажет. Сондықтан, адамды айыпты деп тануға және оған жаза тағайындауға, адамға медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларын не мәжбүрлеп тәрбиелік ықпал ету шараларын қолдануға, төмен тұрған сот қабылдаған шешімнің күшін тоқтатуға немесе оны өзгертуге тек соттың ғана құқығы бар» [6, 246 б.]. Судья сот төрелігін іске асыру кезінде тәуелсіз және Конституция мен заңға ғана бағынады. Сот төрелігін іске асыру жөніндегі соттың қызметіне қандай да болсын араласуға жол берілмейді, және ол заң бойынша жауапкершілікке әкеп соғады. Нақты істер бойынша судьялар есеп бермейді. Қазақстан Республикасының Конституциясында судьялар басшылыққа алатын нақты қағидалар белгіленген. Сот төрелігінің принциптері Республиканың барлық соттары мен судьяларына ортақ және бірыңғай болып табылады.

Істі сот орындарында қарау мен шешу Конституцияның 77-бабында аталған төмендегі принциптерге негізделеді.

- адамның кінәлі екендігі заңды күшіне енген сот үкімімен танылғанша ол жасалған қылмысқа кінәлі емес деп есептеледі;

- бір құқық бұзушылық үшін ешкімді де қайтадан қылмыстық немесе әкімшілік жауапқа тартуға болмайды;

- өзіне заңмен көзделген соттылығын оның келісімінсіз ешкімнің өзгертуіне болмайды;

- сотта әркім өз сөзін тындауға құқылы;

жауапкершілікті белгілейтін немесе күшейтетін, азаматтарға жаңа міндеттемелер жүктейтін немесе олардың жағдайын нашарлататын заңдардың кері күші болмайды. Егер құқық бұзушылық жасалғаннан кейін ол үшін жауапкершілік заңмен алынып тастаса немесе жеңілдетілсе, жаңа заң қолданылады;

- айыпталушы өзінің кінәсіздігін дәлелдеуге міндетті емес;

- ешкім өзіне-өзі, жұбайына және заңмен белгіленген шектегі жақын туыстарына қарсы айғақ беруге міндетті емес;

- адамның кінәлі екендігі жөніндегі кез келген күдік айыпталушының пайдасына қарстырылады;

- заңсыз тәсілмен алынған айғақтардың заңды күші болмайды. Ешкім өзінің жеке мойындауы негізінде ғана сотталуға тиіс емес;

- қылмыстық заңды ұқсастығына қарай қолдануға жол берілмейді.

Қазақстан Республиканың жиырма бес жасқа толған, жоғары заң білімі бар, заң мамандығы бойынша кемінде екі жыл жұмыс стажы бар және біліктілік емтиханын тапсырған азаматтары судья бола алады. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының Төрағасын және судьяларын Жоғары Сот Кеңесінің кепілдемесіне негізделген Республика Президентінің ұсынуымен Сенат сайлайды. Жергілікті және басқа да соттардың төрағалары мен судьяларын Жоғары Сот Кеңесінің кепілдемесі бойынша Республика Президенті қызметке тағайындайды.

Реформаның құрылымдық бөлігі болып құқық қорғау қызметіндегі олардың тиімділігін арттыруға бағытталған соттар мен құқық қорғау органдары жүйесінің қайта құрылуы болып табылады. Сот корпусының құрылуында биліктің барлық тармақтары мен сот қауымдастығының қатысуымен судьялардың өмірлік тағайындау тәртібі енгізілді. Сот жүйесі елеулі өзгерістерге ұшырады, әрине, бұл өзгерістер мен толықтыруларды күнделікті тәжірибеде қолдануда облыстық соттардың сот билігін жүзеге асырудағы жауапкершілігі арта түсетініне ешкімнің күмәні болмас. Апелляциялық сатылы сотта тараптардың құқықтарын қорғауға барынша жағдай жасалады, істерді

бірінші сатылы соттарға қайта қарауға жолдамай тараптарға тиісті дәлелдерін сотқа табыстап шешім қабылдануға толық мүмкіншілік жасалды. Сонымен бірге, тараптарды сот мәжілістеріне шақыру да бүгінгі заманның байланыстағы барлық жетістіктерін қолданып, ұялы телефонмен хабарлама жолдау және электрондық байланысты кеңінен қолдануға жол ашты.

Сондай-ақ шешім қабылдау барысында тек қарар бөлігін жариялау судьяларға біраз жеңілдіктер алып келетіні жасырын емес. Қабылданған заңға сәйкес кассациялық сот алқасының сот тәжірибесін қалыптастырудағы алар орны ерекше, себебі бірде-бір іс кассациялық сот алқасынан өтпей, Қазақстан Республикасының Бас прокурорына наразылық бергеннен басқа уақытта, Жоғарғы Сотта қаралмайтын болады.

Ата Заңымыздың негізінде «Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы», «Қазақстан Республикасының Жоғары Сот Кеңесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңдары және «Алқабилер туралы», «Медиация туралы» және тағы басқа да заңдар қабылданды.

Заңдарды жетілдіру мақсатында әділ соттың қол жетімділігін қамтамасыз етуге, тұлғаның бұзылған құқықтары мен бостандықтарын қоғам мен мемлекеттің мүдделерін уақытылы қорғау мен қалпына келтіруге бағытталған көптеген нормативтік актілер қабылданды. Осылайша республика соттары ортақ автоматтандырылған ақпараттық-анықтамалық жүйе бойынша жұмыс істеп жатыр, бұл сот жұмысшыларының еңбектерін біршама жеңілдетті, қазір үрдістер өткізу барысында соттармен аудио-видео таспалар қолданылады, ол сот өндірісінің ашықтығын көрсетеді. «Әлбетте, сот жүйесі бүгінгі таңда ілгерілеген кеңістікке қадам басты. Оған қалың бұқара куә. Сондықтан азаматтардан соттарға толассыз түсіп жатқан өтініштердің артуына қарап, халықтың сот жүйесіне деген сенімінің беки түскенін аңғаруға болады. Мәселен, соттарға түскен өтініштер мен істердің саны 2013 жылдың 6 айындағы нәтижемен салыстырғанда биыл 9,5 пайызға артқан. Республика соттарындағы жүктеменің артқанына қарамастан, сот төрелігін жүзеге асырудың және сот істерін дер кезінде шешудің сапасы тиісті деңгейде қамтамасыз етілген. Айтылған ойды тек сөзбен емес, сот өндірісіндегі істердің нәтижесімен таразылайтын болсақ, 2014 жылдың I жартыжылдығында барлық шығарылған сот актілерінің 98,6 пайызы заңды әрі негізді танылғандығын байқаймыз» [7].

«...Соттардың 2014 жылғы бірінші жартыжылдықтағы қызметін талдау елдегі сот төрелігін жүзеге асырудың сапасы тұрақты екенін көрсетіпті. Сот органдарының бірыңғай автоматтандырылған ақпараттық-талдау жүйесінің (БААТЖ) деректері бойынша алғашқы алты айда республиканың аудандық және оған теңестірілген соттарына барлығы 577 982 арыз бен іс, соның ішінде 349 930 азаматтық, 205 689 әкімшілік және 22 363 қылмыстық іс келіп түскен. Бұл 2013 жылғы бірінші жартыжылдықпен салыстырғанда 50 208 іске немесе 9,5 пайызға артық.

Судьялардың әлеуметтік-құқықтық мәртебесі және сот жүйесінің қаржы-экономикалық негізі бүгінгі күні нығая түсті. Осылайша бүгінгі таңда судьялардың конституциялық міндеттерін тиімді атқаруы үшін сот төрелігін жүзеге асыруда барлық жағдай жасалған деп айтуға толықтай негіз бар. Ендеше, түтіні түзу шыққан, ұрпағы ертеніне сеніммен қарайтын, арманы ақиқатқа айналған Қазақ елінің Мәңгілік Ел болуына ақ жол ашылды.

ӘДЕБИЕТ

[1] Қазақстан Республикасы Президентінің 17 қаңтар 2014 жылғы Қазақстан халқына жолдауы «Қазақстан-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ». www.akorda.kz.

[2] «Қазақстан - 2050»: Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. - Алматы: ЮРИСТ, 2013. – 44 б.

[3] Қазақстан Республикасының Конституциясы. Алматы: «ЮРИСТ» баспасы, 2013. – 40 бет.

[4] «Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 28 тамыздағы N 858 Жарлығы.

[5] Қазақстан Республикасының қылмыстық іс жүргізу кодексі. 13 желтоқсан 1997 ж. – Алматы: Юрист, 2008 ж. – 206 б.

[6] Төлүбекова Б.Қ. Қазақстан Республикасының Қылмыстық іс жүргізу құқығы. Жалпы бөлім: Оқулық -Алматы: «Жеті жарғы» 2000. – 416 б.

[7] Құқықтық мемлекеттің негізі. Егемен Қазақстан. №434 (23) 2014.

[8] Сенім мен қолдау сот қуаты. Егемен Қазақстан. №332 (12) 2014.

REFERENCES

- [1] Kazakhstan Respublikasy Prezidentinin 17 kantar 2014 zhylygı Kazakhstan halkyna Zholdauy «Kazakhstan-2050: Bir maksat, bir mydde, bir bolashak». www.akorda.kz.
- [2] Strategy «Kazakhstan-2050»: New political policy of the taken place state. The message of the President of the Republic of Kazakhstan - the Leader of the nation N.A.Nazarbayev to the people of Kazakhstan – Almaty: LAWYER. 2013 . – 44.
- [3] The Constitution of the Republic of Kazakhstan. - The Constitution was adopted by national referendum 30.08.1995. - Publishing "Lawyer." - Almaty. - 2013. – 40 p.
- [4] Concept of Legal Policy of Republic of Kazakhstan in the period from 2010 to 2020 approved by the Decree of the President of the Republic of Kazakhstan from 24.08.2009 No.858.
- [5] Kazakhstan Respublikasynyn kylmystyk is zhyrgizu kodeksi. 13 zheltoksan 1997 zhyl. - Almaty: Lawyer, 2008 zhyl. - 206 b.
- [6] Toleybekova B. K. Kazakhstan Respublikasynyn Kylmystyk is zhyrgizy kykygi: Zhalpy bolim. Okulyk- Alma-Ata: «Zheti zhargy» 2000. – 416 b.
- [7] Kykyktik mtmleketin negizi. Egemen Kazakstan. No. 434 (23) 2014.
- [8] Senim men kolday sot kyaty. Egemen Kazakstan. No. 332 (12) 2014.

НОВЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В СУДЕБНОЙ СИСТЕМЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Г.А. Куаналиева

Казахский национальный университет им. Аль-Фараби, Алматы, Казахстан

Ключевые слова: суд, судебная система, судебная власть, судебная реформа, судья, медиация и т.д.

Аннотация. В статье рассматриваются некоторые аспекты судебной реформы в Республике Казахстан. Дается анализ нынешней судебной системе, а также необходимость учета в процессе реформ исторических, культурных и ментальных особенностей нашей страны.

Судебная власть в Республики Казахстан принадлежит только судам в лице постоянных судей и осуществляется от имени Республики Казахстан и имеет своим

Судебная власть осуществляется посредством гражданского, уголовного и иных установленных законом форм судопроизводства. Никакие иные органы и лица не вправе присваивать себе полномочия судьи или функций судебной власти.

Судьи при рассмотрении дела независимы, подотчетны только конституции и закону. Ущемление статуса и независимости судей не допускается, так же не допускается вмешательство в деятельность суда по рассмотрению дела и влечет ответственность. Решение и требования судей при осуществлении полномочий обязательны для исполнения всеми лицами как государственных так и физическими так и юридическими. Неисполнение решений также влечет ответственность.

Судебная система Республики Казахстан составляет Верховный суд Республики Казахстан и местные суды. Образование специальных и чрезвычайных судов под любым названием не допускается.